

רבי יהודה הנשי"א - ניצוצו של יעקב אבינו הלך בדרכו של יעקב לגלות שהכל לטובה

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

"בשעה שאמר יעקב מעט ורעים היו, אמר לו הקב"ה אני מלטיחך מעשו ומלבן והחזרתי לך דינה גם יוסף, ואתה מתרעם על חייך שהם מעט ורעים, חייך שמנין התיבות שיש מן 'ויאמר' עד 'בימי מגוריהם', כך יחסרו משנותיך, שלא תחיה כחיי יצחק אביך, והם ל"ג תיבות, ובמנין זה נחסרו מחייך, שהרי יצחק חי ק"פ שנה ויעקב לא חי אלא קמ"ז".

וכבר נתאמרו בבי מדרשא דבר נחמד בשם הגאון רבי חיים שמואלוויטש זצ"ל, שתמה הלא בתוך ל"ג תיבות נכללת גם השאלה של פרעה: "ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך", ולפי זה תמונה מדוע נענש יעקב גם על השאלה של פרעה, שלכאורה אין עליו בכך שום אשמה כי אם על מה שהשיב לפרעה. ותירץ על פי מה שכתבו ב"דעת זקנים" (שם):

"כמה ימי שני חייך. פשט לפי שראהו זקן מאד, ושערות ראשו זקנו לבנות מרוב הזקנה שאל כן, והוא ענהו ימי מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים, כלומר מעטים הם שנותי, אלא מתוך רעות שהיה לי קפצה עלי זקנה".

נמצא לפי זה כי מה שגרם פרעה לשאול את יעקב כמה ימי שני חייך, הוא משום שראה שקפצה עליו זקנה מרוב צער ויגון, הנה כי כן מטעם זה נענש יעקב גם על מה ששאל פרעה מיעקב: "כמה ימי שני חייך", כי הוא גרם לפרעה שישאל שאלה זו, משום שנזדקן מרוב צער ולא קיבל עליו את הדין באהבה.

תכלית נפילת הצדיק כדי להעלות את ישראל

והנה רחש לבי דבר טוב ליישב את הפליאה הגדולה על יעקב אבינו הזקן, אשר חכמינו ז"ל העידו עליו במדרש (ב"ר עו א) שהוא "הבחור שנאבות", וכל עם הקדוש בני אל חי נקראים על שמו "ישראל", איך יעלה על הדעת שלא קיבל עליו את היסורים באהבה, ועוד נענש בכך שאיבד ל"ג שנים יקרות משני ימי חיי.

ונראה לבאר הענין על פי יסוד גדול שמצינו במשנתו הטהורה של הבעש"ט הקדוש ז"ע, כי לפעמים מפיל הקב"ה את הצדיק ממדרגתו כדי שיתחזק לעלות, ועל ידי זה הוא מעלה עמו גם את כל ישראל שאינם במדרגה זו, כמו שכתב ב"תולדות יעקב יוסף" (פרשת בהר אורח טו):

"דשמעתי בשם הרב המגיד [רבי מנחם מענדל] מבאר על פסוק (תהלים פד ז) עוברי בעמק הבכא וגו', שכמו שענין ירידת הצדיק בפתחי גיהנם, הוא להעלות נשמות הרשעים שהרהרו בתשובה בעולם הזה על ידו, כך הענין בעולם הזה, בכל יום ויום, או באיזה זמנים שיורד הצדיק ממדרגתו, כדי שיתחבר את עצמו עם אותן הפחותין במעלה, שלא עלו כלל או שעלו וירדו ממדרגתו, ועכשיו כשיורד הצדיק גם כן ממדרגתו ויחבר את עצמו עמהן, אזי כשיחזור ויעלה למדרגתו אזי אגב יעלה עמו".

בדרך זו מבאר הבעש"ט הקדוש ז"ע [ראה בספר "בעל שם טוב" (פר' אחרי) בהגהות "מקור מים חיים" (סימן ד) בענין

תולדות ותשואות חן: "ויחי יעקב בארץ מצרים", יעקב קיבל

את מיצר הגלות בבחינת "שבע עשרה" בגימטריא טו"ב

בעלי התוספות: משום שאמר יעקב לפרעה:

"מעט ורעים היו ימי שני חיי", נחסרו ממנו ל"ג שנים

יעקב אבינו נכשל מן השמים, כדי שיתקן עצמו

ויעלה עמו כל ישראל לחזקם במיצר הגלות שהכל לטובה

צל"ח: כוונת פסוק היחוד: "שמע ישראל ה' אלקינו",

בין רחמים ובין דין, "ה' אחד" הכל רחמים גמורים

במיצר הגלות, קיבל עליו הכל לטובה בבחינת "שבע עשרה שנה" בגימטריא טו"ב.

ויש להוסיף תבלין לדבריהם הקדושים לקשר הרמז עם הפשט, מדוע דוקא כשחי יעקב בארץ מצרים קיבל עליו הכל לטובה, כי מתחילה חשב יעקב שיוסף מת ונצטער צער רב באמרו (בראשית לו לה): "כי ארד אל בני אבל שאולה". ואחר כך כשנודע לו כי יוסף נתעלה במצרים למשנה למלך, נתמלא פחד שמא נתקלקל בטומאת מצרים, כמו שפירש רש"י (בראשית לו לג) בשם המדרש: "חיה רעה אכלתה, נתנצה בו רוח הקודש, סופו שתתגרה בו אשת פוטיפר".

אבל אחרי שירד למצרים וראה את הקדושה הנסוכה על פניו של יוסף, כמו שכתוב (שם מו ל): "אמותה הפעם אחרי יאותי פניך כי עודך חי", השיג יעקב כי לא רק שיוסף עצמו נתקדש במצרים, אלא זאת ועוד שסלל את הדרך לכל ישראל להתקדש, כמבואר במדרש (ויק"ר לב ה): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו, ובכך נתגלה ליעקב כי חסד גדול היה טמון בירידת יוסף למצרים. וזהו שאמר הכתוב: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", בשנים הללו שחי עם יוסף במצרים נתגלה לו, שכל מה שקרה עם יוסף היה בבחינת "שבע עשרה" בגימטריא טו"ב.

ל"ג שנים שנחסרו מיעקב

עתה הבה נשתעשע בשעשועים של תורה, לבאר ביתר עמקות מדוע דוקא בארץ מצרים עבד יעקב אבינו את הקב"ה בבחינת: "שבע עשרה שנה", לקבל כל הצרות לטובה בבחינת שבע עשרה בגימטריא טו"ב, על פי מה שכתוב בפרשת ויגש (בראשית מז ח): "ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חיי, ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם".

והנה בפירושו "דעת זקנים" מבעלי התוספות (שם) מביאים על כך דבר נורא בשם המדרש:

"ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, וחיה יהודה בציפורי י"ז שנים", כי ביקש לרמז בכך שיש בו הניצוץ של יעקב אבינו.

ויש לומר בזה פרפרת נאה במה שהעיר הגאון הגדול רבי יוסף ענגיל זצ"ל בספרו "בית האוצר" (כלל לג) ברוב בקיאותו על דבר פלא, כי ב"ח מקומות בתלמוד בבלי מובאים מאמרים בשם רבי, שבכולם הוא משתמש בביטוי: "אומר אני". ולדוגמא בגמרא (קידושין ט:): "רבי אומר, אומר אני, אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא". ולכאורה תמוה הלא אמרו חז"ל (סוטה מט): "משמת רבי בטלה עונה", מדוע אם כן נהג לומר: "אומר אני", שענין האנוכיות נראה כהיפך ממדת ענוה.

אך לפי האמור יש לומר על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויצא קמו): כי יעקב אבינו הוא עמוד התורה, לכן כאשר ביקש רבינו הקדוש להביע את דעתו בהלכה, היה נוהג לומר: "אומר אני" נוטריקון: ניצוץ יעקב איניו, כלומר לא בכוח חכמתי ותבונתי אני אומר כן, אלא בכוח ניצוץ יעקב אבינו שבקרבי שהיה עמוד התורה.

שבע עשרה בגימטריא טו"ב

אמנם עדיין מוטלת עלינו חובת הביאור, כי מאחר שהשווה רבינו הקדוש עצמו ליעקב דוקא בפסוק זה: "בחייו היה דר בציפורי שבע עשרה שנה, והיה קורא על עצמו, ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, וחיה יהודה בציפורי י"ז שנים", משמע שיש קשר פנימי בין מה שחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, לבין מה שחי רבינו הקדוש בציפורי שבע עשרה שנה, וצריך להבין מהו הקשר ביניהם.

נקדים מה שכתבו ב"תולדות יעקב יוסף" וב"תשואות חן" לפרש הפסוק: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", על פי מה ששינינו בגמרא (ברכות ט:): "תנא משמיה דרבי עקיבא, לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד". והנה טו"ב בגימטריא שבע עשרה, וזהו: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", כאשר היה בארץ "מצרים"

בפרשתנו פרשת ויחי: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה". חכמינו ז"ל במדרש כאן (ב"ר צו ה) מספרים על רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא:

"בחייו היה דר בציפורי שבע עשרה שנה, והיה קורא על עצמו, ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, וחיה יהודה בציפורי י"ז שנים. רבינו י"ג שנה חשש בשיניו, וכל אותן י"ג שנה לא מתה חיה [יולדת] בארץ ישראל, ולא הפילה אשה עוברא בארץ ישראל.

בסוף י"ג שנה כעס רבינו על רבי חייא הגדול, נכנס אליהו ז"ל אצל רבינו בדמותו של רבי חייא, ונתן ידו על שיניו ומיד נתרפא. למחר נכנס רבי חייא אצלו, אמר לו [לרבינו הקדוש], רבי אותה שינך מה היא עשויה, אמר משעה שנתת ידך עליה אתמול נתרפאה.

באותה שעה אמר רבי חייא, אי לכם חיות שבארץ ישראל, אי לכם עוברות שבארץ ישראל, [כי מעתה לא תגן עליכם היסורים של רבי בשיניי], אפילו כן אמר לו, לא הייתי אני שנתתי ידי על שינך, ידע רבינו שאליהו זכור לטוב היה, מאותה שעה התחיל לנהוג ברבי חייא כבוד".

וצריך ביאור: א) מה ראה רבינו הקדוש על ככה להשוות עצמו ליעקב אבינו שחי במצרים י"ז שנים. ב) איזו משמעות יש למספר "שבע עשרה" שנה שחי יעקב במצרים, וגם רבינו הקדוש חי בציפורי "שבע עשרה" שנה. ג) מדוע מסמיק המדרש הסיפור על רבינו הקדוש שחשש בשיניו י"ג שנה, וכל אותן השנים לא מתה חיה ולא הפילה אשה עוברא.

נשי"א נוטריקון ניצוץ של יעקב אבינו

והנה בענין מה שהשווה עצמו רבינו הקדוש ליעקב אבינו, מצינו על כך ביאור מהמקובל האלקי בעל "מגלה עמוקות" על התורה כאן בלשון קדשו: "ויחי. בירושלמי דזרעים, ויחי רבי יהודה בציפורי שבע עשרה שנה, ברזא דגלגולא שהיה ניצוץ של יעקב איניו, לכן נקרא סתם נשי"א בגמרא". פירוש כי נשי"א נוטריקון ניצוץ של יעקב אבינו.

ביאור דבריו הקדושים על פי מה ששינינו במשנה (פ"ב מ"א): "רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". וביאר רבינו האריז"ל ב"לקוטי ש"ס" (אבות פ"ב עמוד נ), הטעם שבחר רבי במאמר זה: "כי רבינו הקדוש הוא יעקב אבינו ע"ה גופו, וזהו שאמר כל שהיא תפארת לעושיה". פירוש, כי ידוע שמדתו של יעקב היא "תפארת", ומאחר שרבינו הקדוש היה ניצוץ יעקב, לכן אמר כי הדרך הישרה שיבור לו האדם היא מדת תפארת: "כל שהיא תפארת לעושיה".

לפי זה מגלה לנו ה"מגלה עמוקות" כאן וכן כתב בספרו על ואתחנן (אופן פג), כי מטעם זה נקרא רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא, שכן נשי"א נוטריקון ניצוץ של יעקב אבינו. הנה כי כן מטעם זה קרא רבינו הקדוש על עצמו:

זה] רמז המשנה (ר"ה כט.): **"זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן"**. כי תכלית עבודת הצדיק בעולם הזה היא, להחזיר את ישראל בתשובה ולקרבם לאביהם שבשמים.

אולם אין הצדיק יכול להעלות את ישראל, אלא אם כן יש לו ירידה קצת לפי בחינתו להיות מחוייב בדבר מעין הפגם של ישראל, ועל ידי שהוא עולה ומתקן את עצמו הוא מתקן ומעלה גם את ישראל עמו. וזהו ביאור המשנה: **"זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר, צדיק שאינו מחוייב בדבר מעין פגם ישראל, "אינו מוציא את הרבים ידי חובתן"**, אינו יכול להוציא את הרבים מהעוונות שלהם עכדה"ק.

נפילת יעקב בבחינת נורא עלילה

לפי זה נראה לומר בדחילו ורחימו, כי מה שהתלונן יעקב אבינו **"הבחור שבאבות"** באמרו: **"מעט ורעים היו ימי שני חי"**, היה מן השמים להפילו ממדרגתו בבחינת (תהלים סו ה): **"נורא עלילה על בני אדם"**, כדי שיעמול אחר כך לעלות מנפילתו לקבל עליו יסורים מאהבה, ועל ידי זה יסלול את הדרך לכל ישראל בגלות מצרים ובשאר גלויות, שגם הם יעלו עמו ויוכלו לקבל את היסורים מאהבה.

ונראה להביא ראיה ברורה לכך, שהרי מבואר בזוהר הקדוש (פרשת וישלח קסח.) כי אברהם יעקב ויוסף מסרו לדוד שבעים שנה מחייהם, אברהם מסר לו ה' שנים, כי היה ראוי לו לחיות ק"פ שנים ולא חי רק קע"ה שנה. יעקב היה ראוי לחיות כאברהם קע"ה שנה ולא חי רק קמ"ז שנה, כי השאיר לדוד כ"ח שנה משנותיו. יוסף היה ראוי לחיות כיעקב קמ"ז שנה ולא חי כי אם ק"י שנה, כי השאיר לדוד ל"ז שנים, סך הכל ה' כ"ח ל"ז הרי שבעים שנה שמסרו אברהם יעקב ויוסף לדוד.

מעתה איך אפשר לומר שיעקב נענש שנחסרו משנותיו ל"ג שנים, על שהתלונן ואמר: **"מעט ורעים היו ימי שני חי"**, הלא לפי המבואר כבר מסר יעקב מעצמו כ"ח שנים לדוד המלך, אלא על כרחך שכל הענין הזה היה בבחינת: **"נורא עלילה על בני אדם"**, שהפילו אותו מן השמים כדי שיעלה אחר כך עמו את כל ישראל, אלא שלמראית עין היה נראה ליעקב כאילו חטא וגרם לגרוע משנותיו ל"ג שנה.

והנה כאשר הגיע יעקב למצרים וראה את החסד הגדול שעשה עמו הקב"ה, שעוד יוסף בנו חי ועומד בצדקתו ובקדושתו, וסלל בכך את הדרך לכל ישראל שיתקדשו במצרים, עשה חשבון הנפש כדרכם של צדיקים שהוא צריך לתקן מה שאמר לפרעה: **"ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חי"**, לכן התחיל ללמד לכל זרעו את הלקח הנשגב שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

וזהו פירוש הפסוק: **"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"** - **"שנה"** הוא מלשון לימוד כמו שמצינו בגמרא (נדה סב:): **"רבי לא שנה רבי חייא מנא ליה"**. וזהו: **"ויחי יעקב בארץ מצרים"**, כאשר חי בארץ מצרים ונתגלה לו החסד הגדול שעשה עמו הקב"ה אפילו בזמן ההסתר, **"שבע עשרה שנה"**, שנה ולימד לכל ישראל את המושג של **"שבע עשרה"**, שכל מה שהקב"ה עושה אפילו בזמן של הסתר פנים הוא בבחינת **"שבע עשרה"** כמספר טו"ב.

יעקב אבינו תיקן קריאת שמע לפני פטירתו

חשבתי דרכי לבאר על פי האמור מה שתיקן יעקב אבינו מצות קריאת שמע לפני

פטירתו, כמבואר במדרש (ב"ר צח ג) על הפסוק בפרשתנו (מט ב):

"הקבצו ושמעו בני יעקב, מכאן זכו ישראל לקריאת שמע. בשעה שהיה יעקב אבינו נפטר מן העולם, קרא לשנים עשר בניו, אמר להם, שמעו אל ישראל שבשמים אביכם, שמא יש בלבכם מחלוקת על הקב"ה. אמרו לו, שמע ישראל אבינו, כשם שאין בלבך מחלוקת על הקב"ה, כך אין בלבנו מחלוקת, אלא ה' אלקינו ה' אחד... הדא הוא שישאל משכימים ומעריבים בכל יום ואומרים, שמע ישראל אבינו ממערת המכפלה, אותו דבר שציותנו עדיין הוא נוהג בנו, ה' אלקינו ה' אחד".

מצות קריאת שמע לפני פטירתו, לכן פתח גם רבינו הקדוש ניצוץ יעקב במצות קריאת שמע.

אך לפי האמור יש להוסיף בזה תבלין, כי מצד הדין הרי אסור לכתוב תורה שבעל פה כמבואר בגמרא (גיטין ס:): **"דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב"**, אך בכל זאת כתב רבינו הקדוש ששה סדרי משנה שכוללים את כל התורה שבעל פה, משום (תהלים קיט קכו): **"עת לעשות לה' הפרו תורתך"**, כי נתיירא שמחמת צרות הגלות תשתכח תורה מישאל כמו שכתב הרמב"ם (הקדמה ליד החזקה):

"ולמה עשה רבינו הקדוש כך, ולא הניח הדבר כמות שהיה, לפי שראה שתלמידים

יעקב אבינו תיקן לפני פטירתו קריאת שמע, כדי להשריש בקרב ישראל: "ה' אחד" שגם הדין הוא רחמים רבינו הקדוש ניצוץ יעקב פתח תורה שבעל פה בקריאת שמע כדי להשריש בנו אמונתו של יעקב אבינו רב"י עקיב"א אותיות אבי"ר יעק"ב גילה שצריך לומר: "כל דעביד רחמנא לטב עביד", לתקן את יעקב רבי עקיבא מסר נפשו בקריאת שמע והאריך באחד, כדי לתקן את יעקב אבינו בקבלת היסורים מאהבה

יעקב אבינו תיקן לפני פטירתו קריאת שמע, כדי להשריש בנו אמונתו של יעקב אבינו

מתמעטין והולכין והצרות מתחדשות ובאות, ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת, וישׂראל מתגלגלין והולכין לקצוות, חיבר חיבור אחד להיות ביד כולם, כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח".

והנה בגלות הרי צריך חיזוק מיוחד לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, להאמין באמונה שלימה שהכל הוא לטובה לתקן מה שצריך לתקן בגלות, לכן בהיותו **נשי"א** - **ניצוצו של יעקב אבינו**, שנכשל מן השמים לומר לפרעה: **"מעט ורעים היו ימי שני חי"**, כדי להעלות את ישראל שגם בגלות יקבלו באהבה את גזירת הגלות, נתחכם לפתוח התורה שבעל פה בקריאת שמע של ערבית, שרומז על זמן הגלות והחשכות של הלילה, כדי שנזכור מה שתיקן לנו יעקב לפני פטירתו להאמין באמונה שלימה: **"שמע ישראל ה' אלקינו"**, בין מדת הרחמים מהשם הוי"ה ובין מדת הדין משם אלקים, **"ה' אחד"**, שהכל הוא רחמים מהשם הוי"ה עכדה"ק.

"בחיי ה היה דר בציפורי שבע עשרה שנה"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר עומק כוונת רבינו הקדוש: **"בחיי ה היה דר בציפורי שבע עשרה שנה, והיה קורא על עצמו, ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, וחיה יהודה בציפור י"ז שנין"**. וצריך ביאור כי הן אמת שהיה ניצוצו של יעקב, אולם לשם איזו תועלת גילה רבינו הקדוש ענין זה ברבים.

אך לפי האמור הביאור בזה, כי כאשר ראה שיעקב היה צריך לתקן מה שאמר לפרעה: **"מעט ורעים היו ימי שני חי"**, ומטעם זה: **"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"**, ששינן ולימד לכל ישראל את הלקח הנשגב, שאפילו בגלות טמון טו"ב שעולה בגימטריא שבע עשרה.

לכן המשיך רבינו הקדוש ניצוץ יעקב בתיקון זה: **"והיה קורא על עצמו, ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, וחיה יהודה בציפורי י"ז**

שנין", כי כמו שיעקב חי במצרים **"שבע עשרה שנה"**, ששינן ולימד את כל ישראל שגם בעת צרה טמון בתוכה טו"ב, כן מה שחי יהודה בציפורי י"ז שנה, הוא כדי שישנה וילמד לכל ישראל לקח זה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ולפי זה מבואר היטב מה שהסמיך המדרש לספר: **"רבינו י"ג שנה חשש בשיניו, וכל אותן י"ג שנה לא מתה חיה בארץ ישראל ולא הפילה אשה עוברה בארץ ישראל"**, כדי להוכיח לנו בכך שגם בתוך היסורים של הצדיק טמון טוב לכל בני דורו, וראיה לדבר כי אחרי שבא אליהו הנביא והניח את ידו על שיניו של רבינו הקדוש ופסקה ממנו הכאב: **"אמר רבי חייא, אי לכם חיות שבארץ ישראל, אי לכם עונרות שבארץ ישראל"**, כי מעתה אין מי שיגן עליכם.

אבי"ר יעק"ב אותיות רב"י עקיב"א

לסיום ברצוני להציע לקוראים החשובים רעיון נשגב, על מה ששיניו בגמרא (ברכות ס:): **"תנא משמיה דרבי עקיבא, לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד"**. וצריך להבין מדוע זכה דוקא רבי עקיבא לחדש מאמר זה, שצריך לומר: **"כל דעביד רחמנא לטב עביד"**.

ונראה לבאר על פי מה שגילה לנו רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" בפרשתנו כי רבי עקיבא היה בו הניצוץ של יעקב אבינו, ונרמז בפסוק שבירך יעקב את יוסף לפני פטירתו (בראשית מט כד): **"מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל"** - אבי"ר יעק"ב הן אותיות רב"י עקיב"א.

ענין זה מבואר ביתר שאת ב"סדר הדורות" בשם "ספר הגלגולים" להאריז"ל (דף כה טור ב), כי כשם שיעקב היה רועה צאן לבן חמיו, כן רבי עקיבא היה הרועה של כלבא שבוע חמיו, וכשם שיעקב היו לו שתי נשים רחל ולאה, כך רבי עקיבא היה לו ב' נשים רחל בת כלבא שבוע ואשת טורנוסרופוס שנתגיירה, וכשם שרבי עקיבא היה ניצוץ יעקב אבינו, כך רחל אשתו בת כלבא שבוע היתה ניצוץ רחל אמנו אשת יעקב.

הנה כי כן מטעם זה דוקא רבי עקיבא שהיה הניצוץ של יעקב אבינו, רצה לתקן מה שנכשל יעקב באמרו לפרעה: **"מעט ורעים היו ימי שני חי"**, לכן כמו שיעקב לימד לכל ישראל במצרים: **"שבע עשרה שנה"**, שבכל צרה טמון טו"ב בגימטריא י"ז, כן דרש רבי עקיבא ניצוץ יעקב לכל ישראל: **"לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד"**. נפלא להבין בזה מה שמצינו במיתתו של רבי עקיבא בגמרא (ברכות סא):

"בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד, יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד".

הביאור בזה כי בהיותו ניצוצו של יעקב אבינו, נצטער כל ימי חייו למסור נפשו באהבה בפסוק: **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"**, שבו אנו מביעים אמונתנו: **"ה' אחד"** שגם הדין הוא רחמים, כדי לתקן בכך מה שפגם יעקב כשאמר לפרעה: **"מעט ורעים היו ימי שני חי"**, ולכן היה מאריך באחד כדי לקבל עליו היסורים הקשים באהבה, ועל כך יצתה בת קול ואמרה: **"אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד"**.